

RÅDETS REKOMMENDATION**av den 13 juli 2018****om Lettlands nationella reformprogram 2018 med avgivande av rådets yttrande om Lettlands nationella stabilitetsprogram 2018**

(2018/C 320/13)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 121.2 och 148.4,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 av den 7 juli 1997 om förstärkning av övervakningen av de offentliga finanserna samt övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken ⁽¹⁾, särskilt artikel 5.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens rekommendation,

med beaktande av Europaparlamentets resolutioner,

med beaktande av Europeiska rådets slutsatser,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande,

med beaktande av ekonomiska och finansiella kommitténs yttrande,

med beaktande av yttrandet från kommittén för socialt skydd,

med beaktande av yttrandet från kommittén för ekonomisk politik, och

av följande skäl:

- (1) Den 22 november 2017 antog kommissionen den årliga tillväxtöversikten, som inledde 2018 års europeiska planeringstermin för samordning av den ekonomiska politiken. Den tog vederbörlig hänsyn till den europeiska pelaren för sociala rättigheter som proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. Prioriteringarna i den årliga tillväxtöversikten godkändes av Europeiska rådet den 22 mars 2018. Den 22 november 2017 antog kommissionen, på grundval av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 ⁽²⁾, rapporten om förvarningsmekanismen, där det inte angavs att Lettland var en av de medlemsstater som skulle bli föremål för en fördjupad granskning. Samma dag antog kommissionen också en rekommendation till rådets rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet som Europeiska rådet godkände den 22 mars 2018. Den 14 maj 2018 antog rådet rekommendationen om den ekonomiska politiken i euroområdet ⁽³⁾ (nedan kallad *rekommendationen för euroområdet*).
- (2) Med tanke på att ekonomierna i den ekonomiska och monetära unionen är tätt sammanvävda bör Lettland, i egenskap av en medlemsstat som har euron som valuta, säkerställa att rekommendationen för euroområdet, som återspeglas i rekommendationerna, särskilt rekommendationerna 1 och 2, genomförs fullständigt och i tid.
- (3) Landsrapporten 2018 för Lettland offentliggjordes den 7 mars 2018. Den innehöll en bedömning av hur väl Lettland hade lyckats med de landsspecifika rekommendationer som rådet antog den 11 juli 2017 ⁽⁴⁾, med uppföljningen av tidigare års landsspecifika rekommendationer och med sina nationella Europa 2020-mål.
- (4) Den 11 april 2018 lade Lettland fram sitt nationella reformprogram för 2018 och den 16 april 2018 sitt stabilitetsprogram för samma år. För att beakta deras inbördes samband har de båda programmen bedömts samtidigt.

⁽¹⁾ EGT L 209, 2.8.1997, s. 1.⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om förebyggande och korrigerande av makroekonomiska obalanser (EUT L 306, 23.11.2011, s. 25).⁽³⁾ EUT C 179, 25.5.2018, s. 1.⁽⁴⁾ EUT C 261, 9.8.2017, s. 1.

- (5) Vid programplaneringen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna (nedan kallade *ESI-fonder*) för perioden 2014–2020 har relevanta landsspecifika rekommendationer beaktats. I enlighet med artikel 23 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 ⁽¹⁾ får kommissionen begära att en medlemsstat ska se över och föreslå ändringar av sin partnerskapsöverenskommelse och av relevanta program när så krävs för att stödja genomförandet av relevanta rekommendationer från rådet. Kommissionen har, i riktlinjerna för tillämpning av åtgärder som sammanlänkar effektiva ESI-fonder med sund ekonomisk styrning, beskrivit närmare hur den kommer att tillämpa den bestämmelsen.
- (6) Lettland omfattas för närvarande av stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del. I stabilitetsprogrammet 2018 planerar regeringen en försämring av det totala saldot från ett underskott på 0,5 % av BNP 2017 till ett underskott på 0,9 % av BNP både 2018 och 2019, innan det förbättras till 0,4 % av BNP 2020 och 2021. Detta förväntas vara förenligt med det medelfristiga budgetmålet på ett strukturellt underskott på 1 % av BNP och den tillåtna avvikelserna på grund av pensionsreformen och klausulen om strukturen i hälso- och sjukvårdssektorn. Det omräknade ⁽²⁾ strukturella underskottet väntas öka från – 1,2 % av BNP 2017 till – 1,7 % av BNP 2018 och sedan sjunka till – 1,5 % av BNP 2019. Enligt stabilitetsprogrammet för 2018 kommer den offentliga skuldkvoten att sjunka från 40,1 % av BNP 2017 till 36 % av BNP fram till 2021. Prognosen för BNP-tillväxt i stabilitetsprogrammet för 2018 verkar vara avgjort gynnsam för 2018 och realistisk för 2019 jämfört med kommissionens prognos. Riskerna för de offentliga finanserna är nedåtriktade och kopplade till de optimistiskt beräknade inkomsterna av åtgärderna för bättre skattedisciplin.
- (7) Den 11 juli 2017 rekommenderade rådet Lettland att försöka uppnå det medelfristiga budgetmålet 2018, med beaktande av de tillåtna tillfälliga avvikelserna kopplade till genomförandet av reformen av pensionssystemet och till strukturen i hälso- och sjukvårdssektorn. Detta är förenligt med en maximal nominell tillväxttakt för de primära offentliga nettoutgifterna ⁽³⁾ på 6,0 % 2018, vilket motsvarar en tillåten försämring av det strukturella saldot på 0,3 % av BNP. Enligt kommissionens vårprognos 2018 finns det en risk för en betydande avvikelse från det medelfristiga budgetmålet 2018. Tack vare att utfallet för 2017 var bättre än väntat kan dock den risken bli mindre 2018. Baserat på kommissionens vårprognos 2018 visar samtidigt rimlighetsverktyget på en hög grad av osäkerhet kring uppskattningen av Lettlands produktionsgap på basis av den gemensamma metoden. Om detta bekräftas kommer dessa aspekter att behandlas i den efterföljande bedömning av 2018 som kommer våren 2019.
- (8) Lettland bör klara sitt medelfristiga budgetmål 2019, om man tar den tillfälliga avvikelserna med i beräkningen som är kopplad till genomförandet av strukturen i hälso- och sjukvårdssektorn och som medgavs för perioden 2017–2019. Detta är förenligt med en maximal nominell tillväxttakt för de primära offentliga nettoutgifterna på 4,3 % 2019, vilket motsvarar en nödvändig förbättring av det strukturella saldot på 0,4 % av BNP. Enligt kommissionens vårprognos 2018 finns det en risk för en väsentlig avvikelse från det kravet 2019 och under åren 2018 och 2019 tillsammans. Allmänt sett anser rådet att de nödvändiga åtgärderna bör vidtas från 2018 om Lettland ska lyckas följa stabilitets- och tillväxtpaktens regler.
- (9) Inkomstskillnaderna i Lettland är stora. Förhållandet mellan inkomsterna hos de rikaste 20 % av hushållen och de fattigaste 20 % låg på 6,3 år 2017, vilket är bland de högsta i unionen, eftersom omfördelningen genom skatte- och bidragssystemet är lägre. Lettlands skattesystem har omarbetats, och inkomstskatten för enskilda har blivit mer progressiv, men skattekilarna på låga inkomster är fortfarande relativt höga och avskräcker låginkomsttagare från att ta formell anställning. Skattereformen lyckas endast delvis skatteväxla till mindre tillväxthämmande källor och uppnå de angivna politiska målen att öka andelen skatteintäkter i BNP. Den låga andelen skatteintäkter i BNP krymper utrymmet för hållbart utbud av offentliga tjänster och för social inkludering. Potentialen för fastighetsbaserade intäkter och beskattningen av kapital är underutnyttjad i förhållande till andra länder i unionen. Trots vissa framsteg i kampen mot skattebedrägeri förblir låg skattedisciplin ett allvarligt problem.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽²⁾ Det konjunkturrensade saldot exklusive engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärder, omräknat av kommissionen enligt den vedertagna metoden.

⁽³⁾ De offentliga nettoutgifterna består av de totala offentliga utgifterna exklusive ränteutgifter, utgifter för EU-program som motsvaras fullt ut av inkomster från EU-medel och icke-diskretionära förändringar i utgifterna för arbetslöshetsförmåner. Nationellt finansierade fasta bruttoinvesteringar fördelas över fyra år. Diskretionära åtgärder på inkomstsidan eller lagstadgade inkomstökningar är inräknade. Engångsåtgärder på såväl inkomst- som utgiftssidan är avräknade.

- (10) Svagheter i det sociala skyddsnätet kommer till uttryck i den stora andelen människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning och pekar på utmaningar när det gäller minimilöner, pensioner och integrering av personer med funktionsnedsättning. Andelen fattiga bland personer med funktionsnedsättning och äldre har ökat under de senaste åren och är bland de högsta i unionen. Minimiinkomstreformen, som aviserades 2014, har inte genomförts, och det inverkar negativt på de fattigaste hushållen. Det sociala biståndet har blivit något lite generösare, men ligger fortfarande på en låg nivå. Minimiålderspensionen har inte ökat sedan 2006. Andelen personer i bostäder med allvarliga brister är bland de högsta i unionen, och tillgången på sociala bostäder är knapp.
- (11) Arbetsmarknaden stramas åt till följd av negativ befolkningsutveckling och utvandring. Samtidigt som ökningen i sysselsättning hålls tillbaka av att utbudet på arbetskraft minskar, varierar anställningsmöjligheterna mellan regionerna och beroende på kompetensnivåer. Reformarbetet på läroplanerna för yrkesutbildning, vilket syftar till att anpassa utbildningen till moderna krav på kompetens, går framåt. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att slutföra reformarbetet och öka deltagandet i både grundläggande yrkesutbildning och fortbildning. Den nya inriktningen på arbetslivsbaserat lärande har startat, och arbetsmarknadens parter och företagen är involverade. Endast ett fåtal studerande är dock inskrivna i systemet. Deltagandet i vuxenutbildning har bara ökat något, och de arbetslösa deltar mindre i aktiva arbetsmarknadsåtgärder än i de flesta andra medlemsstater. Detta är ett problem eftersom arbetslösheten är hög bland de lågutbildade. I ett större sammanhang är det viktigt att ge arbetsmarknadens parter mer inflytande så att de blir mer delaktiga.
- (12) Reformen av hälso- och sjukvårdssystemet har genomförts. De ökade anslagen till hälso- och sjukvården förväntas åtgärda vissa begränsningar i utbudet kopplade till gränserna i det årliga tjänsteutbudet och långa väntetider. Den offentliga finansieringen av hälso- och sjukvården ligger dock fortfarande långt under unionsgenomsnittet, och effektivitetshöjande åtgärder är planerade, inbegripet verksamma förebyggande åtgärder, rationalisering av sjukhusvården, stärkt primärvård och kvalitetsstyrning. Hälsoresultaten är relativt svaga, och tillgång till överkomlig hälso- och sjukvård för alla i rätt tid är fortfarande ett problem. Höga patientavgifter och uppdelningen av hälso- och sjukvårdstjänster i två paket ("helt" och "mini") riskerar att ge vissa grupper sämre tillgång och att leda till negativa hälsoeffekter.
- (13) Brister i lagstiftningens kvalitet och den offentliga förvaltningens låga effektivitet och ändamålsenlighet inverkar skadligt på företagsklimatet. Regeringen antog 2017 en ambitiös reformplan inriktad på en effektivare och mer professionell offentlig sektor. Den siktade på att förbättra effektiviteten genom att minska antalet anställda och centralisera stödfunktioner, och samtidigt främja resultatbaserade löner och öka öppenheten. Planen gäller dock bara statsförvaltningen, trots att väsentliga effektivitetsvinster också kunde göras på kommunal nivå. De statligt ägda företagen, vilka står för en betydande del av ekonomin, samordnas på regeringsnivå. De företag som ägs av staten står under centralt förvaltda bolagsstyrning, medan hamnar och företag som ägs av kommunerna är utanför det systemet.
- (14) Korruptionen håller fortfarande tillbaka Lettlands företagsklimat, och systemet för att förebygga intressekonflikter är fortfarande stelbent och byråkratiskt. Förseningen när det gäller att lagstifta om skydd för visselblåsare inverkar skadligt på ansvarighet och effektivitet i den offentliga förvaltningen. Regleringen av förfarandet vid insolvens har stärkts avsevärt under de senaste åren och begränsar möjligheterna till missbruk. Domstolsrådet efterfrågade dock en utredning av anklagelser om tidigare missbruk av systemet vid insolvens genom en översyn av vissa fall. Det har också rekommenderat att förbättra bedömningen av domarnas kvalifikationer och att se över de disciplinära åtgärder som finns.
- (15) Lettiska banker med utländska kunder är utsatta för stora risker att bli inblandade i penningtvätt. Detta skapar problem för det lettiska finansiella systemets integritet och kan skada dess rykte samt inverka negativt på investeringar och ekonomisk tillväxt. Regelverket mot penningtvätt har nyligen stärkts. Ett kontinuerligt arbete behövs för att förbättringarna ska bli bestående. Lettland har nyligen antagit en lag inriktad på att väsentligt begränsa de risker den lettiska finansiella sektorn löper att bli inblandad i penningtvätt. Centrala inslag är stärkt informationsutbyte mellan finansiella institutioner och brottsbekämpande organ samt stopp för transaktioner med brevlådeföretag. Lagens verkan och effektivitet kommer att behöva följas upp.
- (16) Kommissionen har inom ramen för den europeiska planeringsterminen för 2018 gjort en omfattande analys av Lettlands ekonomiska politik och redogjort för den i 2018 års landsrapport. Den har även bedömt stabilitetsprogrammet för 2018, det nationella reformprogrammet för 2018 samt uppföljningen av de rekommendationer Lettland har fått tidigare år. Kommissionen har beaktat inte bara programmets relevans för hållbarheten

i finanspolitiken och den socioekonomiska politiken i Lettland utan också i vilken utsträckning unionens regler och riktlinjer har iakttagits, mot bakgrund av behovet att stärka den övergripande ekonomiska styrningen i unionen genom att framtida nationella beslut fattas med beaktande av synpunkter på unionsnivå.

- (17) Mot bakgrund av denna bedömning har rådet granskat stabilitetsprogrammet för 2018 och dess yttrande ⁽¹⁾ återspeglas särskilt i rekommendation 1 nedan.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS Lettland att 2018 och 2019 vidta följande åtgärder:

1. Uppnå det medelfristiga budgetmålet under 2019, med beaktande av tillåtna avvikelser i samband med genomförandet av strukturreformerna, för vilka en tillfällig avvikelse har beviljats. Sänka skatten för låginkomsttagare genom att växla till andra källor, särskilt kapital och fastigheter, och genom att förbättra skattedisiplinen.
2. Se till att minimiinkomstförmånerna, minimiålderspensionerna och inkomststöd till människor med funktionsnedsättning räcker bättre. Öka yrkesutbildningens relevans för arbetsmarknaden och främja kompetenslyft för lågutbildade arbetstagare och arbetssökande. Förbättra tillgänglighet, kvalitet och kostnadseffektivitet för hälso- och sjukvårdssystemet.
3. Förbättra den offentliga sektorns effektivitet, särskilt med hänsyn till lokala myndigheter och statsägda företag. Stärka den offentliga förvaltningens ansvarstagande genom att skydda visseblåsare, motverka intressekonflikter och följa upp resultaten av den pågående bedömningen av avslutade insolvensförfaranden.

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2018.

På rådets vägnar
H. LÖGER
Ordförande

⁽¹⁾ Enligt artikel 5.2 i förordning (EG) nr 1466/97.